

Ryhor Nizhnikau, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

MOLDOVAN PARLAMENTTIVAALIT

EUROOPPALAINEN ILLUUSIO SÄRKYI

Moldovan parlamenttivaaleissa ei ole kyse geopolittisista tai yhteiskunnallisista valinnoista, vaan oligarkki Vladimir Plahotniucin vallankahminnasta ja pluralismin, kansalaisvapauksien ja eurooppalaisten haaveiden murenemisestä EU:n silmien alla.

Parlamenttivaalit osoittavat, kuinka vähän kansan ääni merkitsee tämän päivän Moldovassa. Kaksi oppositiopuoluetta, Venäjä-myönteinen Moldovan sosialistipuolue (PSM) ja EU-myönteinen ACUM-blokki, saivat tahoillaan 31 % ja 26 % äänistä. Silti Vladimir Plahotniucin demokraattipuolue jatkaa maan johdossa, huolimatta huonoista tuloksista, legitimitietin puutteesta ja valtavan huonoista kannatusluvuista.

Demokraatit ovat todennäköisin hallituksen muodostaja, kiitos enemmistövaalitapaa noudattavissa vaalipiireissä saatujen voittojen ja kulissien takaisten sopimusten. Demokraattijohtoista hallituskoalitiota tukee 8,4 % äänistä saanut Shor-puolue, jonka johtaja Ilan Shor tuomittiin vuonna 2017 rahanpesusta ja pankkipetoksesta. Ei ihme, että vakaasti maansa

lähentymistä Euroopan kanssa kannattaneet moldovalaiset suuntaavat unelmiseen enenevässä määrin ulkomaille.

EU:lla oli merkittävä rooli vaalien lopputulemassa. EU alkoi tukea kahden oligarkin, Vladimir Filatin ja Vladimir Plahotniucin, johtamaa uutta euromyönteistä koalitiota sen jälkeen kun yhteiskunnalliset paineet ajoivat Moldovan kommunistipuolueen vallasta vuonna 2009. Koalitiolle myönnettiin avokätisesti taloudellista ja poliittista apua. Rahan ja julkisten tuenilmausten lisäksi EU tarjosi Moldovalle viisumivapautta ja syvempää poliittista ja taloudellista yhdentymistä assosiaatiosopimuksen muodossa.

Mutta eurooppalaisten uudistuksien ja EU:n toimintasuunnitelmien ”soveltamisen” varjolla valtaapitävä koalitiio yksinkertaisesti

kunnosti kommunistien pystyttämän valtarakenteen ja asetti oligarkit suoraan valtion johtoon. Hallintonsa ensimmäisten viiden vuoden aikana koalitiio sai aikaan kaksi asiaa: viisumivapauden EU:n kanssa ja miljardin dollarin (15 % Moldovan nykyisestä bkt:stä) kavalluksen valtion hallinnoimista pankeista. Koalitiio sotkeutui myös kroonisiin valtakiistoihin ja ajan myötä Vladimir Plahotniuc, joka on panostanut ”uudistuneen” oikeuslaitoksen hallintaan ja uusiin EU:n tukemiin korruptionvastaisiin virastoihin, päihitti ja vangitsi vastustajansa.

Vlad Filatin pidätyksen jälkeen lokakuussa 2015 Vlad Plahotniuc pystytti nopeasti henkilökeskeisen järjestelmän, jota johtaa pieni sukulaisten ja luotettujen toverien sisäpiiri. Hänen uskottuun sijaitettiin hallinnon, oikeuslaitoksen

ja turvallisuuspalveluiden avain-
asemiin. Poliittisia vastustajia van-
gittiin, uhkailtiin tai vain lahjottiin.
Tärkeimmät poliittiset puolueet
lankesivat Plahotniucin vaikutus-
valtaan. Esimerkiksi pääopposi-
tiopuolue PSM tekee yhteistyötä
demokraattien kanssa ja tukee
heitä avainkysymyksissä. Kilpai-
lua hänen jo suurelta osin omista-
mallaan mediakentällä rajoitettiin
entisestään.

Kontrolloimalla kaikkia hallin-
non haaroja Vlad Plahotniuc saat-
toi muokata ja manipuloida sääntöjä
mielensä mukaan pysyäkseen val-
lassa “demokraattisesti”. Vuonna
2016 presidentin valtaoikeudet
poistettiin. Heinäkuussa 2017 siir-
ryttiin suhteellisesta vaalitavasta
sekäjärjestelmään. PSM tuki ja edisti
tätä kiisteltyä ja itselleen erittäin
epäedullista lakia, vaikka puolueen
kannatus oli jatkuvasti yli 35 % ja
demokraattipuolueen kannatus jäi
alle äänikynnyksen. Chisinaun por-
mestarinvaalin tulokset mitätöitiin
kesäkuussa 2018 vaalipäivän Face-
book-levottomuuksien vuoksi.

Lukuisista varoitusmerkeistä
huolimatta EU:n huomio kiin-
nittyi geopolitiittisiin pelkoihin
Venäjä-mielisten mahdollisesta
valtaannoususta. Vuonna 2013
EU suostutteli silloisen päämi-
nisterin Vlad Filatin hylkäämään
ennenaikaiset vaalit ja pitämään

demokraattipuolueen hallituskoo-
litiossa. Alkuvuonna 2016 länsimai-
set kumppanit taivuttelivat silloisen
presidentin Nicolae Timoftien rat-
kaisemaan käynnissä olleen poliit-
tisen kriisin Plahotniucin hyväksi.

EU reagoi vasta 2018, jolloin se
katkaisi avustuksensa vastauksena
Chisinaun vaalituloksen perumiseen
ja 100 miljoonan euron tuet jäädy-
tettiin. Nämä päätökset tulivat liian
myöhään. EU:n tärkein liittolainen
Moldovassa, kansalaisyhteiskunta,
ei enää usko muutokseen ja parem-
paan tulevaisuuteen itselleen ja
maalleen. International Republican
Institute -järjestön (IRI) mukaan
80 % moldovalaisista haluaa radi-
kaaleja uudistuksia, mutta enem-
mistö ei enää usko muutoksen ole-
van mahdollista. Nykyisin vain 8
% kansasta on valmis osoittamaan
mieltään tai tukemaan poliittista
järjestöä lähitulevaisuudessa.

Kansalaisten pettymystä poli-
tiikkaan säestää jatkuva taloudel-
linen ja yhteiskunnallinen rappio,
joka ajaa moldovalaisia etsimään
parempaa elämää muualta. Maa on
jo Euroopan köyhimpiä, ja Euroo-
pan jälleenrakennus- ja kehitys-
pankin EBRD:n Life in Transition
-kyselyn mukaan elämäntyyty-
väisyys on pudonnut Moldovassa
toiseksi alimmalle tasolle 56 siirty-
mävaiheen maan joukossa vuoden
2010 jälkeen.

Demografinen katastrofi uhkaa:
neljännes väestöstä asuu ulkomailla
ja moldovalaiset nuoret ovat hana-
kasti lähdössä perään. Jos vuonna
2009 nuoriso lähti kaduille välittö-
mästi vaalituloksen julkistamisen
jälkeen, vuonna 2019 he eivät edes
ilmestyneet äänestyspaikoille. IRI
arvioi vuonna 2018, että vain vii-
dennes nuorista näkee tulevaisuu-
tensa Moldovassa. Sen seurauk-
sena OECD:n mukaan kolmannes
Moldovan nuorisosta aikoo töihin
ulkomaille lähivuosina.

Moldovan poliittista, yhteiskun-
nallista ja taloudellista vahinkoa on
vaikea korjata. EU:n ei tulisi vain
suhtautua hallitukseen kriittisesti,
vaan viimein myös tutkia Vlad
Plahotniucin ja hänen lähipiirinsä
rikoksia ja epäilyttäviä omistuksia.
Lisäksi EU:n pitäisi ottaa lopulta-
kin opikseen. Paikallisten voima-
miesten tukeminen geopolitiittis-
ten tavoitteiden vuoksi aiheuttaa
vain lisää ongelmia. Se ei houkut-
tele maita kauemmas Venäjältä tai
johda tarpeellisiin uudistuksiin,
vaan takaa ihmisten pettymyk-
sen politiikkaan ja usein vaaran-
taa EU-myönteisen kansalaisyhteis-
kunnan. PSM-puolueen suosio
osoittaa, että Venäjältä irtautumi-
nen on pitkä ja kivulias prosessi,
joka ei tule valmiiksi pelkällä Venä-
jän-vastaisella retoriikalla ja EU:ta
kannattavilla iskulauseilla.